

Nyíri Tamás (1920–1994)

Az elmúlt években több száz katolikus értelmiségivel, pappal és kisközösségi taggal készítettem interjút. Az ő neve bukkant fel a leggyakrabban, hiszen sokak tanítója, elindítója volt. Ő képviselte tanítványai számára a zsinati szellemben megújuló egyházat, a nagykorú kereszténységet, a tudományosságot, a szellemi függetlenséget. Nem csak keresztények számára. *Referenciaszemély* volt a más felekezettűek, a nem vallásos emberek és az eltérő világnézetűek számára is. Sok pedagógus is tanítványa volt, néhány gondolata pedig támpontul szolgált a pedagógusszakmát és a magyar oktatásügyet megújítani szándékozók számára is. Tanítványainak száma növekedni fog, hiszen még sokan tartoznak önmaguknak (mert értelmiségek) azzal, hogy kezükbe vegyék filozófiatörténetét, filozófiai, antropológiai műveit, etikáját, Jézus-esszéjét, Freud-reflexióját.

A *nyitottság* és a *dialogus* lételeme volt, olyannyira, hogy e téren már többek gyanakodva nézték. Lepaktált a hatalommal, közszereléseivel „legitimálja” a Kádár-rendszert, vádolták, amikor már sokadszor hallották, látták szerepelni rádióban, tévében, konferenciákon. Lehet, hogy őt is kiszemelte a hatalom, megpróbálva visszaélni alkatával, ám ő nem tett mást, mint az, akit követett: mindenkit elfogadott útítársnak. Nemcsak a kirakatban dialogizált, hanem övével is.

Nyíri a tudós rovására lett pedagógus, ismeretterjesztő, felnőttképző, menedzser, sajnálkozott egyik kiváló filozófusunk. Ez bizonyos mértékig igaz is. A budapesti katolikus teológián létrehozott levelező tagozat nemcsak egyháztörténeti, hanem Magyarországon kultúrtörténeti jelentőségű is, ugyanis minden erejét latba vetve próbált *javítani a keresztény értelmiségi színvonalán*, erősíteni a liberálisizmussal szemben a civil dimenziót, behozni a II. Vatikáni zsinatot a politikai és egyházpolitikai vasfüggöny mögé, az óhit vastag falai mögé, „beadagolni” Európát a bugrisság ellenében.

Egyházának igazi értelmisége volt: állandóan értelmezte azt, megújulásáért haláláig dolgozott, kritizálta benne a kritizálandót. Sosem vonult elefántcsonttoronyba, elképzelései nem a filozófus elmékedései voltak, hanem nagyon is kézzelfoghatóak. Ott lett volna a helye az egyházi vezetők és az egyházmegyei zsinatok legfőbb tanácsadói között, ám a segítségére szorulóknál sokan (középszerűek, hivatalnokok, kisebbségi érzésben szenvedők, félműveltek) tartottak tőle vagy féltékenyek voltak rá.

Papi életének ötvenedik évében halt meg. Sosem paposkodott, de papként is szolgált. Nem prédikált, de mindig pre-dikált, amikor szentbeszédet mondott, vagyis valami fontosat előre jelzett. Egyébként úgy érzem, ilyenkor is legszívesebben meditált vagy beszélgetett volna.

Sírni, és *nevetni is tudott* önfeledten. Ebben is következetes maradt önmagához, hiszen antropológiájában ezt írta: „Aki nem akar nevetni, olyan biztonságot keres, ami fölöslegessé teszi a hitet és bizalmat Istenben. A nevetés az ember megvallása, az ember megvallása pedig Isten megvallásának kezdete. Aki nevet, vállalja testét-lelkét, teste-lelke változásait, a változások idejét és ritmusát. Aki nevet, az elfogadja, hogy nem minden egyformán fontos, hogy tulajdonképpen semmi sem olyan halálosan komoly. Aki nevet, eloldódik önmagától, s képes átvenni és befogadni mindent.” Kevesen tudták, hogy kedvenc szentje az a *Szent Ferenc*, aki maga nem sokra becsülte a tudományt. *Nyíri Tamás* számára is csak eszköz volt, s az okosság érényét nemcsak akkor művelte, amikor tudományát komolyan vette, hanem akkor is, amikor kinevette. Felülnézetből.